

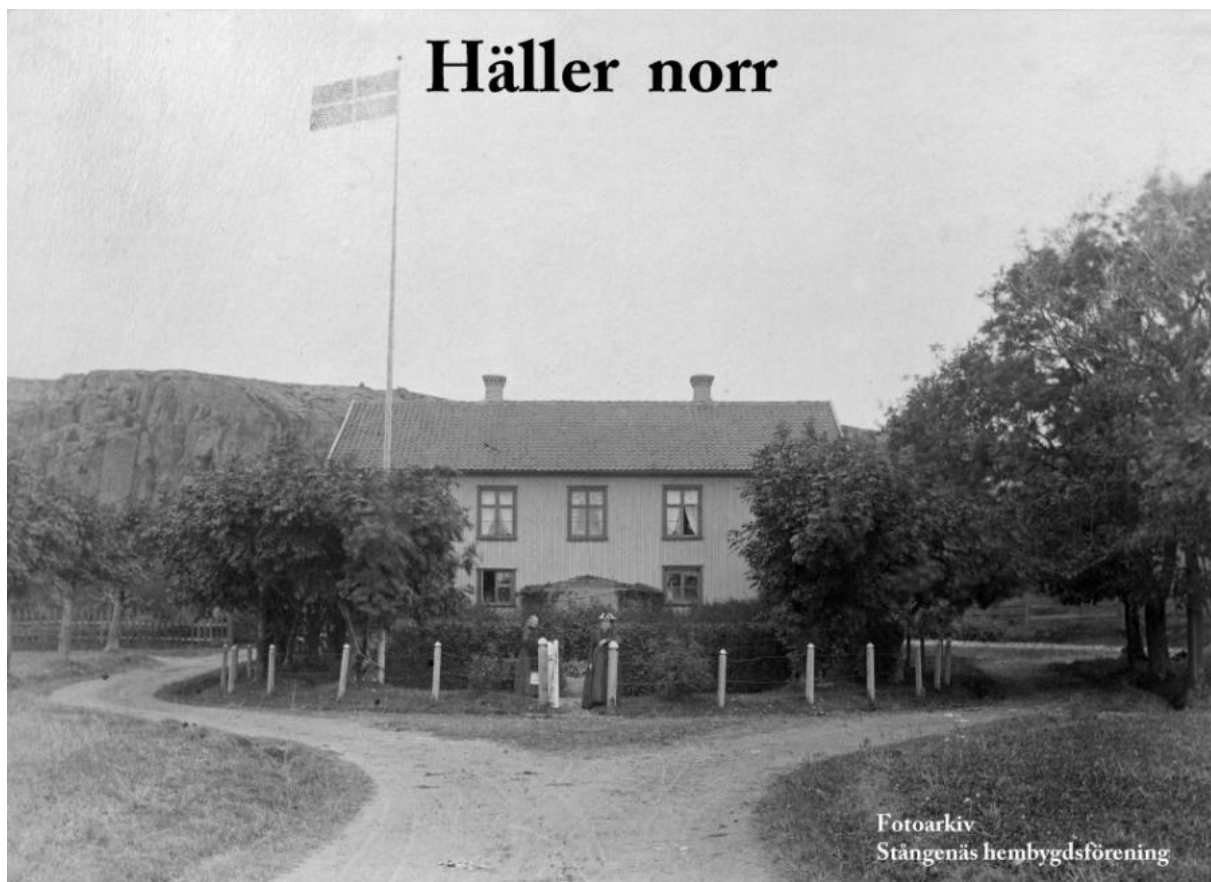

MARIA BAGGE PÅ HÄLLER

Av SVEN RYDSTRAND

Ur Hällungen 1976

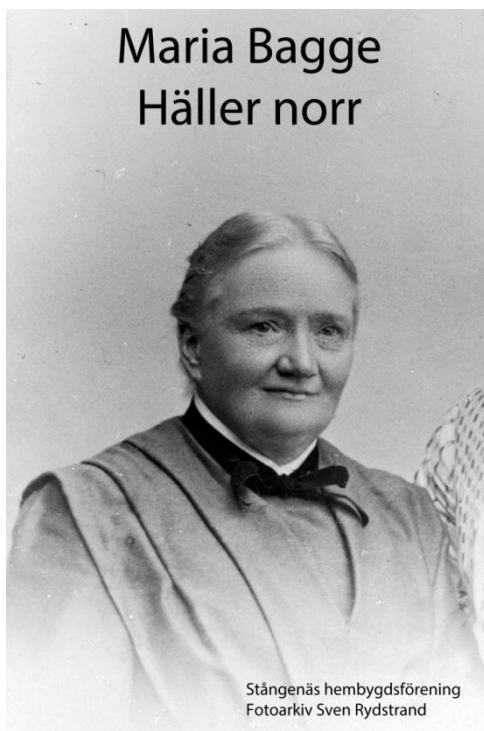
Det finns människor, vars högsta önskan är att få tjäna andra och vara till hjälp och tröst för så många som möjligt. De känner det som en stor livsuppgift att få göra gott, och de gör det med glädje utan tanke på lön eller tack. Fjärran från dem är tanken på åtskillnad emellan olika människor. För dem är rik och fattig, adelsman och tiggare alla lika, alla som behöver hjälp och stöd.

Sådana människor är kanske inte så många i vår sociala välfärdstid. Men förr i världen fanns de, och då behövdes de också. En av dem var Maria Bagge. Än i dag minns man henne i Bro socken, där hon en stor del av sitt liv bodde och verkade, trots att det nu förflutit en dryg mansålder sedan hon lämnade bygden. Man berättar om henne, att hon var en sällsynt kvinna, som var hela bygdens läkare, sjuksköterska, apotekare och hjälpare i alla möjliga situationer. På den tiden var det ju långt till doktorn, och det fanns ingen sjuksköterska på flera mils avstånd. Inte heller existerade något Röda korset, och ingen sjukstuga fanns på landsbygden.

Då behövdes en kvinna, som i likhet med Maria Bagge inte blott hjälpte människor utan även sjuka djur, när ingen annan hjälp stod till buds.

Vem var då Maria Bagge? Det är kanske inte så många som känner till hennes härkomst. Hon var emellertid född år 1843 på gården Öberg i Myckleby socken på Orust. Hennes föräldrar var hemmansägaren Sven Bagge på Öberg och dennes hustru Edela Lovisa Olsson. Sven härstammade från den i Bohuslän mycket utbredda släkten Bagge, inom vars adliga gren länge fanns många myndiga godsägare, häradshövdingar, kyrkoherdar och prostar. Den märkligaste bland de sistnämnda var nog prosten Fredrik Bagge i Marstrand, som under den s.k. Gyldenlöwefejden för trehundra år sedan gjorde sig mycket ryktbar. Det var ju han som enligt Heidenstam m.fl. stod i Marstrands kyrka och läste en förbön för den svenske kungen och de svenska trupperna, då Gyldenlöwe, som hade sekrat och var närvarande i kyrkan, påbjudit förbön för den danske kungen. Bagge blev fängslad och förd till Norge, där han dock frigavs efter svenskarnas seger. Han blev sedan belönad för sin ståndaktighet av Karl XI, som skänkte honom Solberga pastorat.

Till vänster: Porträtt av Maria Bagge.

Men sådana historier intresserade inte Maria Bagge. Minst av allt yvdes hon av fädrens ära, även om hon kunde glädjas däråt. På gården Öberg växte hon upp tillsammans med flera syskon, för vilkas utbildning föräldrarna hade anställt en informator. Barnen var begåvade, och Maria tänkte bli läkare. Men så kom olyckan över familjen. Fadern hade gått i borgen för en släkting, och när dennes rörelse gick över styr måste Sven Bagge sälja sin gård och utfattigt flytta till Västergötland. Barnen måste ta anställning här och var och tjäna sitt levebröd. Maria kunde inte längre tänka på att bli läkare, ty för den fattige var alla studievägar stängda på den tiden. Så småningom kunde hon dock få anställning som sjuksköterska utan examen.

År 1873 antog Maria plats som sällskapsdam och sköterska hos änkefru Ulla Gerle på Norra Häller i Bro socken. Fru Gerle, som var prästdotter från Tossene, var änka efter handelsmannen Anders Gerle på Gerlesborg i Bottna, och hon hade nyss inköpt gården Häller av sin svåger, handelsmannen Carl Adolf Gerle. Fru Gerles dotter Alice, som hade varit sjuklig, var nu starkt rörelsehindrad och behövde hjälp och stöd. Här blev mycket att göra för Maria Bagge. Även om gården var bortarrenderad fanns det mycket folk som tjänade, och

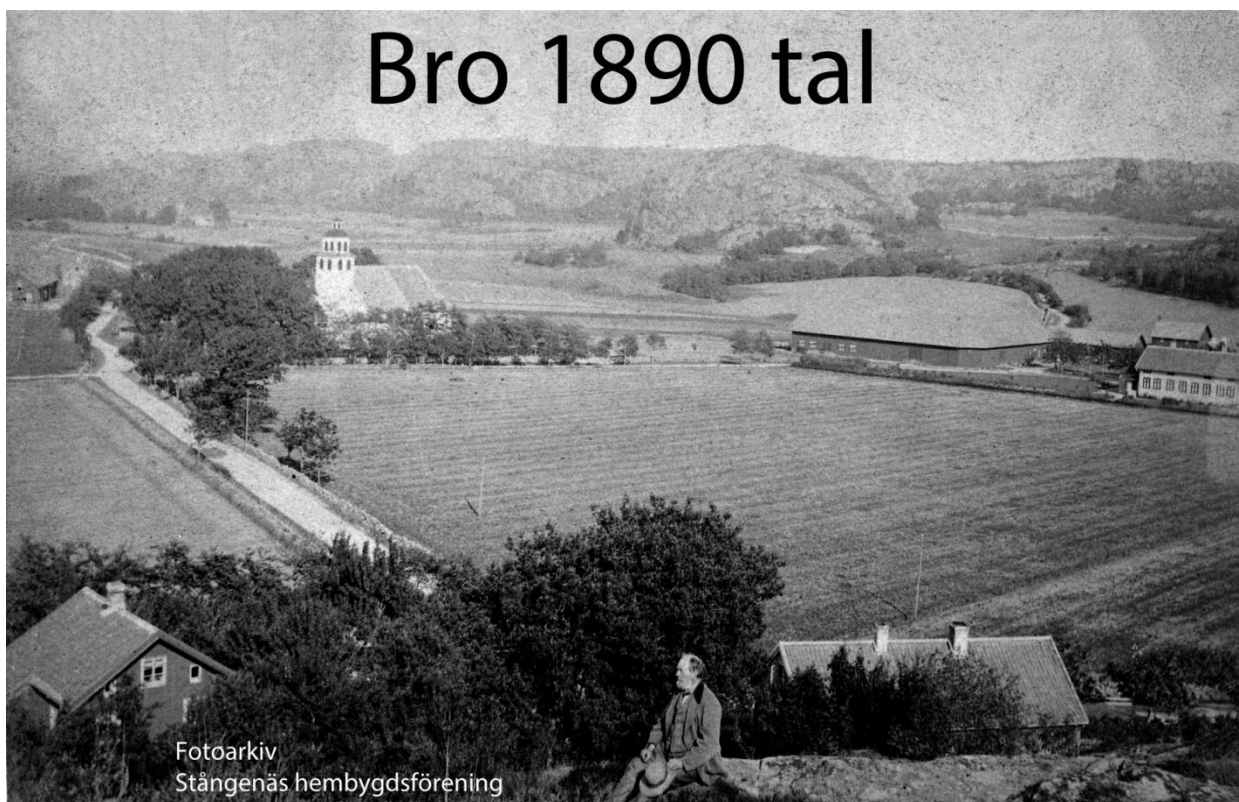
huset var stort. När folket blev sjuka, hjälpte hon dem med medicin och gav dem nödig behandling, så att de snart tillfrisknade.

Ryktet härom spreds snart i bygden. Inom kort stod folk i kö vid Häller för att få hjälp för alla möjliga sjukdomar, och i regel fick de också bot. Maria inrättade ett särskilt sjukrum på Häller, där hon tog emot sina patienter, och kunde de inte komma till henne, så reste hon ut till dem. Särskilt när difteri och charlakansfeber härjade, kom det skjutsar jämt för att hämta henne.

En ännu levande ättling till släkten Gerle berättar om Maria Bagge bl.a. följande:

"Från tiden på Häller har jag hört berättas att provinsialläkaren Knut Sundberg i Håby brukade säga till sina patienter, att om de behövde hjälp med omläggningar, medicin eller råd, så skulle de vända sig till Maria Bagge. Hon hade mottagning i ett rum på nedre botten, och där var nästan alltid folk som väntade. Det var skador, som inträffade, barn med engelska sjukan m.m. Hon hade under årens lopp läst mycket i medicinska verk och handböcker, och hon hade en naturlig fallenhet och intresse för detta. Däremot vet jag ej om hon hade gått på någon sjukvårdskurs. Alice Gerle deltog gärna efter förmåga, och framförallt bekostade hon förband och annat material, som behövdes. Jag har hört både gamla kyrkvärden Ernst Karlsson i Mellberg och kyrkovaktaren Karl Damberg i Bro berätta om detta. Damberg brukade säga, att Häller var som en välgörenhetsinrättning."

Maria Bagge synes ha varit outtröttlig i att hjälpa alla. Och även när det gällde sjuka djur, hade hon ofta råd och hjälp att ge. Hon hade ju själv växt upp på en bondgård och var således väl insatt i alla dithörande sysslor, som hon hade stort intresse för.

Motiv från Bro 1880 1890 tal.

En av dem som kände Maria Bagge bättre än mången annan, godsägaren och riksdagsmannen A. P. Hylander på Röe, skrev en gång till hennes födelsedag följande verser, som ger liksom i ett nötskal en fyllig bild av den verksamma kvinnan:

*"Maria Bagge hon är ett stöd för oss alla,
fattas oss något, så strax på henne vi kalla.
Ja, hon skall vara en tröst för gamla och unga,
och därför vill hennes lov så gärna jag sjunga.*

*När vi blir sjuka, så strax skall "Baggen" oss bota,
mot difteri kan hon i halsen oss sota.
Ja, hon vet råd uti alla möjliga kasus,
och emot snuva hon sprutar emser i nasus.*

*När på kalas det händer att man blir bjuden,
bekymmersamt det ofta är med syrtuden. Men råd vet "Baggen"
- en gammal klänning hon vänder
och sätter bihang där som jag nu inte nämner.*

*När som man hos sig ibland vill se sina vänner,
då är det "Baggen" som stöter på den hon känner
tillhöra kretsen. - Sen hjälper matmor med
maten, att fint och prydligt den blir serverad på faten.*

*Nu tack Maria! Du är en krona till flicka.
Din välgångsskål vill vi alla nu dricka.
Och nu mitt herrskap: den skål i botten vi tömma,
den är för "Baggen", och henne aldrig vi glömma."*

När Maria Bagge verkat på Häller i drygt trettio år, hade hon hunnit göra sig allmänt omtyckt i bygden, och hon var säkert både oersättlig och outhärlig. Men då måste hon flytta därifrån, ty hennes husmoder var död och gården måste säljas. Maria flyttade närmast till Sotenäset och därifrån senare till Stockholm, där hon dog vid 85 års ålder år 1928.

Det har varit intressant att något litet beröra hennes levnadsöde och verksamhet, ty vi som i dag lever i ett överflödsland med goda kommunikationer och god tillgång till läkare och sjukvård, kan knappast göra oss en föreställning om hur stora svårigheterna var för en gången tids människor, om de inte hade fått hjälp av sådana osjälviska personer som Maria Bagge och hennes många medsystrar, som kunde och ville hjälpa.